

GÜNEYDOĞUDA YAŞANAN KÖY BOŞALTMA HADİSELERİNİN SİYASAL YANSIMALARI VE ŞIRNAK İL ÖLÇEĞİNDEKİ SEÇMEN TERCİHİNE ETKİSİ

POLITICAL REFLECTIONS OF VILLAGE DISCHARGINGS EXPERIENCED IN
SOUTHERNEAST REGION AND ITS AFFECTS ON VOTER PREFERENCES AT
ŞIRNAK PROVINCIAL SCALE

Gökhan TUNCEL*
Bekir GÜNDOĞMUŞ**

Öz

Sosyal bir varlık olan insanın düşünce, davranış ve tercihleri üzerinde çoğu zaman çevresel koşulların belirleyiciliği söz konusu olmaktadır. İnsanın içinde doğup büyüdüğü ve hayatını sürdürdüğü çevresel koşulların diğer alanlara olduğu gibi siyasal alana da etkisi söz konusudur. İnsanların mekan değişimini esas alan göç olgusu içinde barındırdığı çok boyutlu ilişkiler ağıyla siyasal alan üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Göçün siyasal alan üzerindeki etkisinde yaşanan göçün niceliği kadar göç neden(ler)inin de belirleyici bir yanı bulunmaktadır. Siyasal nedenlerle zorunlu göçe tabi tutulan insanlar diğer nedenlerle ve gönüllü olarak göçen insanlardan farklı bir toplumsallaşma ve siyasallaşma süreci yaşamaktadır.

Çok partili hayata geçişten itibaren Türkiye’de siyasal tercihler üzerine yapılan değerlendirmelerde belki de en çok irdelenmeye muhtaç seçim bölgelerinden birisi de Güneydoğu Anadolu Bölgesi’dir. Çünkü bu bölgede özellikle 1990 sonrasında ortaya çıkan seçim sonuçları birçok yönden farklı bir seyir izlemektedir. Bölgede oluşan seçim sonuçlarının ülke geneline göre farklı bir seyir izlemesinin nedenlerinden olduğu düşünülen genelde göç özelde ise köy boşaltmaları üzerinden irdelenmesi ülke siyaseti ve demokrasisinin geleceği açısından yararlı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Göç, zorunlu göç, siyasal sistem, siyasallaşma, siyasal tercih

Abstract

On his ideas, behaviors and preferences of human beings as social entities, environmental conditions have a determinant effect. Environmental conditions, in which human beings are born and live, have effects on political sphere as they have on other spheres. The fact of migration resting of change of localization has a great effect on political sphere since it carries multi-dimensional relations in its structure. At effects of migration on political sphere, reasons for migration are important as much as quantitative aspects. People who are coerced to migrate because of political reasons, experience socialization and polarization processes which differ from the people who migrate voluntarily.

At political preferences studies in Turkey after transition to multi-party system, one of the election districts which must be analyzed preferably is maybe Southeastern Anatolian Region. Because, election results from 1990 to recent dates, differ from several dimensions. Analyze of these differences from the perspective of coerced migration in general and especially town discharges is expected to have positive effects to political sphere in the country and to the future of democracy in the country.

Key Words: Migration, coerced migration, political system, polarization, political preference.

* Yrd. Doç. Dr., İnönü Üniversitesi, gokhan.tuncel@inonu.edu.tr

** İnönü Üniversitesi SBE Siyaset ve Sosyal Bilimler Bilim Dalı Doktora Öğrencisi, Arş. Gör., Şırnak Üniversitesi, gundogarbekir@gmail.com

Giriş

İnsanların bir yerden başka bir yere süreç içerisinde hareket etmesini içeren göç olgusu, insanlık tarihiyle özdeşleştirilmektedir (Solak, 2010: 37). Göç fiziksel anlamda bir mekandan bir başka mekana geçiş yanında toplumsal ve siyasal bir birimden başka toplumsal ve siyasal birimlere geçişi de içermektedir (Faist, 2003: 22-42). İlk insanın yaratılmasından bu yana insanlar sürekli hareket halinde olmuş ve yer değiştirmişlerdir. Göç olgusunu farklı yönleriyle ele alan ilk düşünürlerden biri olan İbn-i Haldun insanın kişilik ve karakterinin oluşumunda, sosyal ve siyasal yapı ve kuralların ortaya çıkmasında fiziki çevrenin belirleyici bir konuma sahip olduğunu tarihsel hadiselerle ortaya koymuştur. İbn-i Haldun insan için çevrenin etkisine vurgu yapmakla kalmamış aynı zamanda bedevi (kır insanı) ve hadari (kent insanı) ilişkisi üzerinden göç olgusunu açıklayarak sosyal ve siyaset biliminde büyük bir çığır açmıştır. Kır insanın sahip olduğu karakter ve sosyal ilişkiler (asabiyet) sayesinde kentli insanlara üstünlük sağlayacağını ileri sürerek göç ile medeniyet arasında bağlantı kurmuştur. İbn-i Haldun, kır insanının kentlileşme sürecine dahil olduğunda öncelikle kent yada kentlinin sahip olduğu değer, kural ve kurumları hiçe sayarak onları yok etme eğiliminde olacağını ve bu değer, kural ve kurumları hızlı bir değişim ve dönüşüm sürecine sokma çabası içinde olmasının beklenen bir durum olduğunu ortaya koyarak göçü farklı bir boyutlarıyla izah etmeye çalışmıştır.

İnsanlar daha verimli topraklara ulaşma, bulunduğu konumdan memnun olmama, ekonomik gerekçeler, sosyal veya siyasi baskılar gibi çeşitli nedenler göçü hazırlayan sebepler arasında sayılmaktadır (Manning, 2005: 7-8). Nüfus hareketliliklerini göç olgusu kapsamında bilimsel metotla ele alan George Ravenstein'in 1880'li yıllarda yaptığı ve göçün yasalarını anlattığı çalışmaları dikkat çekicidir. Ravenstein, göçün genel olarak kısa mesafelere yönelik yapıldığını, uzak mesafelere yapılanların ise maddi endişelerle insanların ticaret ve sanayi merkezlerine göç etmesi sonucu ortaya çıktığını ileri sürmüştür (Abadan-Unat, 2006: 20-21).

Sanayi devrimiyle ortaya çıkan üretim artışı burjuvazinin ham madde ve pazar arayışı yanında emek arayışına girmesine neden olmuştur. Kırdaki ekonomik, siyasal ve sosyal koşullardaki olumsuzluklar insanları sanayileşen kente doğru itmiştir. Kırın iticiliği ve kentin çekiciliği Marx'ın değimiyle bu zamana kadar "katı olan her şeyin (ekonomik, siyasal, sosyal, kültürel alandaki yapı, kural ve ilişkiler) ağının buharlaşmasına (çözülmesine)" neden olmuştur. Dünyanın hemen her tarafını etkisi altına alan bu değişim ve dönüşümün yaşanmasında göçün önemli bir rolü bulunmaktadır. 19. Yüzyıl sonrasında göçler sadece ülke

içiyile sınırlı kalmamıştır. Dünyadaki pek çok ülkenin ekonomik anlamda Batı'ya bağımlı hale gelmesi, doğudan batıya güneyden kuzeye göçü hızlandırmıştır (Karpas, 2003: 40).

Batıda ekonomik gelişmeler dünyayı büyük ölçüde etkileyecek burjuva devrimini ortaya çıkarmıştır. Burjuva devrimi ve sonrasında ekonomik, sosyal ve siyasal gelişmeler Osmanlı Devleti'nin de büyük bir değişim ve dönüşüm sürecine girmesini gerekli kılmıştır. Sürekli toprak kaybeden Osmanlı'da hızlı bir nüfus hareketliliği yaşanmıştır. Özellikle 1789 Fransız devrimi sonrasında ortaya çıkan milliyetçilik akımı ülkedeki birçok etnik unsurun bağımsızlığını kazanmasına zemin hazırlamıştır. Bağımsızlığını ilan eden etnik yapılar Anadolu'ya hızlı bir nüfus akışını beraberinde getirmiştir. Bu nüfus hareketliliği ülkedeki siyasal düşünce yapılarında köklü değişimler yaşanmasına zemin hazırlamıştır. Osmanlı'nın Batı karşısında gerileme süreciyle gündemine giren modernleşme zamanla yeni bir kimlik inşa sürecinin önemli aktörü olmuştur (Dağı, 2005: 2). Özellikle Anadolu'ya yönelen bu göçler Türk milliyetçiliğinin ülke siyasetindeki etkisinin giderek artmasını sağlamış ve bu etki artışı da daha sonraki dönemlerde ülkede siyasal nedenli zorunlu yeni göçlere kapı aralamıştır.

Türkiye tarihinde uzun bir geçmişe sahip olan siyasal nedenli zorunlu göçlere sıkça rastlanmaktadır. Osmanlı döneminde olduğu gibi onun bakiyesi kabul edilen düşünce dünyası ve siyasal yapı üzerine kurulmuş olan Cumhuriyet döneminde de siyasal nedenli zorunlu nüfus hareketleri büyük ölçüde devam etmiştir. Ulus devlet yapısına uygun bir vatandaş arayışına giren yeni rejimin kurucu iradesi bir taraftan ülkedeki insanların istenen vatandaş tipine dönüşmesi için çalışırken diğer taraftan devletin yeni sınırları içindeki etnik yapının istenilen şekle bürünmesi için büyük ölçekli nüfus hareketlenmelerine zemin hazırlamıştır.

Türkiye özellikle 1950'li yıllardan itibaren yoğun bir iç göç ve dış göç süreci yaşamıştır. Bir taraftan ekonomik ve siyasal nedenlerle özellikle doğudan batıya doğru bir iç göç hareketliliği yaşanırken diğer yandan ise Almanya başta olmak üzere birçok Avrupa ülkesine hızlı bir göç akımı olmuştur. Dönemsel olarak Balkanlar ve Kafkasya başta olmak üzere Ortadoğu coğrafyasından da Türkiye'ye göçenler olmuştur. Yaşanan bu iç dış göç hareketliliği sosyal, siyasal değişim ve dönüşümleri de beraberinde getirmektedir. Göç bir yönüyle sonuç olabilirken aynı zamanda başka bir sonucun da nedeni olabilmektedir (Ekinci, 2008: 11).

Osmanlı'nın parçalanma sürecine girmesi milliyetçilik ideolojisi ile merkezîyetçi idare tarzının ülke siyasetindeki etkisini artırmıştır. Bu iki unsurun etkisi yeni kurulan rejimde de artarak devam etmiştir. Osmanlı'da toplumsal ayrışma kaynakları arasında önemli bir yer

tutan din bu dönemde ülkedeki siyasal ayrışmanın da öncelikli kaynağı işlevini görmüş ve ülkedeki gayrimüslim nüfusun büyük çoğunluğu çeşitli şekillerde bertaraf edilmiştir. Ulus devlet yapısının siyasal, sosyal ve kültürel alandaki tekçilik ve bütünlükçülük vurgusu ülkedeki etnisite temelli yeni ayrışma kaynaklarının harekete geçmesine neden olmuştur. Özellikle belli bölgelerde yoğunlaşmış hatırı sayılır bir Kürt nüfusun varlığı ülkede dönemsel olarak siyasal ayrışma yaşanmasına zemin hazırlamıştır. Çoğunluğunu Kürt nüfusun oluşturduğu ülkenin doğu ve güneydoğu bölgelerinde sosyal, kültürel ve siyasal amaçlar için şiddet kullanımı karmaşık yeni sorunları ortaya çıkarmıştır. Siyasal iktidarlara yönelik şiddet kullanımı bu hadiselerin siyasal iktidar tarafından güvenlik merkezli bir yaklaşımla ele alınmasını ve şiddete karşı daha büyük bir şiddetle karşılık vermesini beraberinde getirmiştir.

Bu bölgede ortaya çıkan isyanların yoğun bir şiddet kullanılarak bastırılması yanında bölgede yaşayan ve isyanlarla doğrudan veya dolaylı ilgisi olduğu düşünülen toplumsal kesimler başka bölgelere göçe zorlanmıştır. Cumhuriyet döneminde Şeyh Said ayaklanmasıyla başlayan siyasal amaçlı zorunlu göç uygulaması 1980'lerin ikinci yarısında ortaya çıkan ve zamanla ülkenin doğu ve güneydoğu bölgelerini büyük ölçüde etkisi altına alacak olan terör eylemleri geçmişte olduğundan daha büyük çaplı ve maksadını aşan nüfus hareketleri yaşanmasına neden olmuştur. Özellikle 1990'lı yıllarda yoğun bir şekilde yaşanan güvenlik nedenli köy boşaltma uygulamaları büyük ölçekli ve toplu göçlerin yaşanmasına zemin hazırlamıştır. Bu araştırmada bu bölgede terörle mücadele sürecinde ortaya çıkan köy boşaltma hadisesinin genel olarak ülke ve bölgenin siyasal hayatına etkisi ve özel olarak da Şırnak'taki seçmen tercihlerine etkisi irdelenmektedir.

1. Zorunlu Göç Kavramı

Toplumda ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel birçok sorunun ortaya çıkması ve bu sorunların çözüme kavuşması çoğu zaman mekanda yaşanan göç ve iskan siyasetiyle yakından ilişkilidir (Saydam, 1993: 227-228). Toplumsal sorunlarla bu kadar yakından ilgisi bulunan göçün türlerinin ortaya konulması da oldukça önemli bir durumdur. Göç olgusu coğrafi durum şekli (iç ve dış göç), kararın alınış biçimi (zorunlu veya gönüllü), zaman dilimi (kalıcı, geçici, mevsimlik) (Ekinci, 2008: 22-25) ve nedensel (ekonomik, siyasal ve sosyal) olarak dört ayrı sınıfta ele alınabilir (Tekeli, 1990: 50-51). Yine aynı şekilde W. Petersen'in ilkel, zorunlu, yönlendirilmiş, serbest ve kitlesel olarak nitelediği ve beş ayrı kategoride oluşturduğu göç sınıflandırması da (Petersen, 1958: 259) literatürde kabul görmektedir. Ancak bu araştırmanın kapsamı oluşturan siyasal nedenli zorunlu göç olgusu farklı yönleriyle ele alınmaktadır.

Göçün nasıl olduğundan önce neden kaynaklandığının belirlenmesi göçün oluş şekli ve göç sonrasında yaşanacak süreç konusunda önemli ipuçları verebilecektir. Siyasi nedenli göçler zorunlu veya gönüllü olsun göçen insanların ve göçtükleri mekândaki insanların ekonomik ve sosyal nedenli göçlerden farklı bir toplumsallaşma ve siyasallaşma süreci yaşamasına neden olmaktadır. Ekonomik nedenli kente göçenler ilk zamanlarda büyük bocalamalar geçirmiş, göç ettikleri kentlerde büyük sorunlara yol açmış ve hatta çoğu zaman kent için tahammülü zor bir yük olmuşlardır. Ancak kentin eritici kabiliyeti sayesinde kent zamanla bunları içselleştirmiştir. Aynı zamanda bu insanlar yeni şartlara alışmaları sonucu, şehir hayatından kolay vazgeçemez hale gelmişlerdir (Aktay, 1999). Siyasi nedenli göçün zorunlu olması ise hem göçen hem de göçülen yerdeki insanların ekonomik nedenli göçten farklı bir toplumsallaşma ve siyasallaşma süreci yaşamasına neden olabilmektedir.

Çevresel koşullar insanın kişilik, karakter, düşünce ve inancının oluşumunun temel belirleyicisi olmasının yanında çoğu zaman çevre insanın kendisinden bir parça olarak işlev gördüğü için çevresinden uzaklaştırılan insan kendi vücudunun bir parçasını kaybetmektedir. Bu açıdan bakıldığında zorunlu göç sadece coğrafi anlamda bir mekan değişikliğini ifade etmemekte aynı zamanda psikolojik ve sosyal sonuçlarıyla da önemli tahribatlara yol açabilmektedir. Zorunlu göçe maruz kalan insanlara yönelik yürütülen çalışmalarda, yerinden edilmenin anksiyete bozukluğu ve benzeri travmatik sağlık sorunlarına yol açtığı tespit edilmiştir (Aker, 2002: 98). Bireylerin kendisine ve/veya birinci derecede yakınlarına yönelik yapılan saldırılar, toplu olarak yaşanan aşağılamalar sosyal buhranlara neden olabilmektedir. Yerinden edilen insanlar kendisini tehdit altında hissederken, yabancılaşma, güvensizlik, ümitsizlik ve bastırılmış öfke duyguları gibi toplumsal kaosa neden olacak sosyal buhranlara da kapılmaktadır.

Zorunlu göç, kavramdan da anlaşılacağı üzere göç etme eyleminin bir iradenin diğerlerine zorlamasıyla yapılması sürecini anlatmaktadır. Petersen bu durumu, göç eden insanların göç kararı verirken kendi özgür iradeleriyle davranamaması olarak tanımlamaktadır (1958: 261). Bu tanımdan yola çıkarsak, zorunlu göçün veya bir diğer ifadeyle yerinden edilmenin aynı zamanda insan hakları açısından ciddi bir hak ihlali olduğunu söylemek gerekmektedir. Zorunlu göçe tabi tutulan insanlar sadece mevcut yaşadıkları yerde bir hak ihlaline maruz kalmamakta aynı zamanda zorunlu göç sonucu gittikleri yerlerde de çeşitli hak ihlallerine uğramakta veya en azından hak ihlalleri yaşanmasına açık hale gelmektedir (Stavropoulou, 1998: 515). Birleşmiş Milletler raporlarına göre 1990 yılından bu yana dünya genelinde yaklaşık 25 milyon insan iç savaşlar, terör faaliyetleri gibi çeşitli nedenlerle zorunlu

göçe maruz kalmıştır. Yapılan araştırmalar bu sayının giderek arttığını da gözler önüne sermektedir.

2. Türkiye’de Yaşanan Siyasal Nedenli Zorunlu Göç

Türkiye’de de zorunlu göç, ortaya koyduğu sosyal ve siyasal sonuçlarıyla önemli bir sorun olarak yerini almıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) İnsan Hakları Komisyonu’nun 1999 yılında yayınladığı Zorunlu Göç Raporu’na göre terör ve güvenlik endişesi neticesinde 3428 yerleşim yeri, köy boşaltılmış, on binlerce vatandaş yerinden edilmiştir. Ülke içinde yerinden edilmelerle ilgili uluslararası çalışma yürüten “Internal Displacement Monitoring Centre (Ülke İçinde Yerinde İzleme Merkezi)’nin 2006 yılında hazırladığı raporda Türkiye’de yaşanan zorunlu göçlerle ilgili bir kısım bulunmaktadır. Rapora göre 1984-1999 yılları arasında ağırlığını Kürt vatandaşların oluşturduğu 954.000-1.200.000 civarında vatandaş yerinden edilmiştir (Solak, 2010: 47-48). TBMM’nin raporu doğrultusunda bakıldığında toplam 20 ilde çeşitli nedenlerle 905 köy, 2923 mezra boşaltılmıştır.¹ Boşaltılan bu yerleşim yerlerinden ayrılan nüfusun büyük çoğunluğu bölge sınırlarında Van, Diyarbakır, Mardin gibi şehirlere göç ederken bölge dışında da Adana, Mersin, İstanbul ve İzmir’e yoğun olarak yerleşmişlerdir. Göç Platformu tarafından 2011 yılında hazırlanan rapordan bahsetmek de bu aşamada yararlı görülmektedir. Mersin, Van, Batman, Diyarbakır, İstanbul, Adana, Hakkari, Siirt ve Mardin’de yapılan alan araştırması neticesinde ortaya çıkan sonuçların tartışıldığı raporda ayrıca Türkiye’nin dört önemli göç hareketi yaşadığı iddia edilmektedir.

Buna göre birinci göç hareketi Osmanlı Devleti dönemini de içine alan Birinci Dünya Savaşı öncesi dönemde ortaya çıkan ve sonrasında da ülke siyasetinde belirleyici olan milliyetçilik düşüncesi (Aydın, 2000: 204) Ermeni ve Rum’ların dış göçleri ile Türkiye’ye başka ülkelerden gelen göçlerdir. Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulmasından sonra ülkenin doğu ve güneydoğu bölgelerinde 1924 - 1938 yılları arasında on yedi tane büyük çaplı isyan hareketi yaşanmıştır. Nasturi, Şeyh Sait, Raçkotan, Sason, Ağrı, Koçuşağı, Mutki, Bicar, Savur, Zeylan, Tunceli vd. bu ayaklanmaların belli başlı bazılarıdır. Bu ayaklanmalar bir taraftan güvenlik güçleri tarafından bastırılırken diğer taraftan bu ayaklanmalarla doğrudan veya dolaylı ilgisi olduğu düşünülen aileler ülkenin değişik yerlerine sürülmüştür.

Kürtlerin yeniden iskân edilmesine yönelik Cumhuriyet’in ilk teşebbüsü 1926 yılında gerçekleşti. Bu yıl çıkarılan 885 sayılı yasa, bir yandan ülkeye kabul edilecek muhacirlerin

¹ 10/25 esas numaralı TBMM Komisyon Raporu

Türk kültüründen olması şartını getirirken, diğer yanda da göçer aşiretlerin yerleşikleştirilmesi için İçişleri Bakanlığı'nı yetkili kılıyordu. Yasanın göçer aşiretlerden kastettiği büyük ölçüde Kürtlerdi. İkinci önemli teşebbüs, hemen bir yıl sonra, 1927 yılında oldu. Bu yıl çıkarılan “Bazı Eşhasın Şark Menatıkından Garb Vilayetlerine Nakline Dair Kanun,” bugünkü Ağrı ili civarındaki 1.400 Kürt'ün yerinden edilmesine yol açtı. Yerinden edilenler Kürt kalabalıklarını yönlendirme ihtimali olan aşiret ileri gelenleri ve şeyhlerdi. Cumhuriyet'in bu ilk teşebbüsleri ihmal edilebilir sayıda Kürt'ün yerinden edilmesiyle sonuçlandı. Cumhuriyet'in başından 1932 yılına kadar yerinden edilenlerin sayısının 2.774 olduğu belirtilmektedir (Kurban, Yeğen, 2012: 48).

Cumhuriyet'in iyi düşünülmüş ve örgütlenmiş ilk büyük iskân girişimi, 1934 yılında çıkartılan 2510 sayılı İskân Kanunu kapsamında ortaya çıkmıştır. Kanun, Kürt meselesine ya da Kürtlerin Türk ulusal kültür dairesi dışında olma hallerine kapsamlı bir iskân siyasetiyle bir hamlede son vermek niyetindedir. Ne var ki uygulama Cumhuriyet'in bunu gerçekleştirecek donanımdan mahrum olduğunu gösterecektir. 1934 İskân Kanunu'nun ardından Tunceli, Erzincan, Bitlis, Siirt, Van, Bingöl, Diyarbakır, Ağrı, Muş, Erzurum, Elazığ, Kars, Malatya, Mardin ve Çoruh illerinden 5.074 hanede yaşayan 25.831 kişi Batı Anadolu'da zorunlu iskâna tabi tutulmuştur (Kurban, Yeğen, 2012: 49).

1950 sonrasında özellikle ekonomik gerekçelerle doğudan-güneye ve batıya, kuzeyden-güneye veya batıya doğru yönelen göç hareketi ise ülkedeki ikinci göç dalgasını ortaya çıkartmıştır. Bu dalga, Türkiye'de çarpık kentleşmenin, sosyal dengesizliklerin artışına neden olmuştur. Üçüncü göç hareketi ise İkinci Dünya Savaşı sonrası artan işgücü ihtiyacı eksenli Avrupa'ya yönelen dış göç olmuştur. Dördüncü göç hareketi ise çalışmamıza da konu olan Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden terör ve güvenlik endişesiyle güney ve batı illerine doğru yapılan göç dalgasıdır (Güvenç, 2011: 20-21). Zorunlu göç kavramı Türkiye'de özellikle yukarıda bahsedilen dördüncü göç dalgasını açıklamada kullanılmaktadır. Bunun en önemli sebebi kuşkusuz, terör ve güvenlik eksenli yapılan bu göç hareketinin ortaya koyduğu sorunların ülke gündeminde sıklıkla yer almasındandır.

PKK'nın 1984 yılında yaptığı ilk eylemle birlikte Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da zorunlu göçe uzanan sıkıntılı bir süreç yaşanmıştır. Özellikle 1990'lı yılların başlarında artan terör faaliyetleri, sosyal, siyasal ve kültürel gerekçeler çok yoğun bir kitlenin yerinden edilmesine neden olmuştur. PKK'nın kırsalda hareket alanını kısıtlamaya yönelik olarak mezra ve köylerin boşaltılması bu sürecin başlıca adımlarından olmuştur. Köy boşaltmalarının asıl amacı, PKK militanlarının dağlık arazide barınmasının önüne geçmek ve Kürtler ile örgüt

arasındaki bağları koparmaktı. Esas amacı her ne olursa olsun, 1990’larda hayata geçirilen yerinden etme faaliyeti hacmi bakımından öncekilerle kıyaslanamazdı. On yıl kadar bir süre içinde 3 bin kadar köy ya da mezra yakılmış ve buralarda yaşayanlara herhangi bir mühlet verilmeden boşaltılmıştır (Kurban, Yeğen, 2012: 49).

Ortaya çıkan bu problemlerin çözümü için 1994 yılında bölge genelinde 14 ilde “Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi” hayata geçirilmiştir. İlk kurulduğunda Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından sonrasında ise İçişleri Bakanlığı ve GAP İdaresi tarafından yürütülen proje kapsamında, oluşturulan merkez köyler aracılığıyla yerinden edilen insanların geri dönüşü amaçlanmış, bu süreçte kaybolan hakların iadesi, terör tazmini gibi hazırlıklar planlanmıştır. Başta köy boşaltma uygulamaları olmak üzere siyasi nedenlerle zorunlu göçe tabi tutulan insanların zararlarının azaltılması için 2004 yılında 5233 sayılı, Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun çıkartılmış ve bu kanun daha sonraki yıllarda üç kez değişikliğe uğramıştır. 2006 yılında çıkartılan 5543 sayılı İskân Kanunu’nun 13. Maddesinde; “Milli güvenlik nedeniyle iskân edilecek yerleşim ünitelerinde yaşayan ailelerin iskânı MGK’nın önerileri doğrultusunda Bakanlar Kurulunca kararda belirtilecek şekil ve şartlar çerçevesinde bu Kanun hükümlerine göre yapılır” hükmü ile köy boşaltmalarının neden olduğu nüfus hareketlerinin denetim altına alınması amaçlanmaktaydı. Ancak bu maddenin yürürlüğü 2008 yılında Anayasa Mahkemesi tarafından verilen karar kapsamında durdurulmuştur.

Tablo 1: Olağanüstü Hâl Bölge Valiliği Kapsamında Göç Eden Vatandaşların Durumu

İller	GÖÇ EDEN				GERİ DÖNEN				GERİ DÖNÜŞÜ UYGUN GÖRÜLEN				GERİ DÖNMEK İÇİN MÜRACAAT EDEN				
	Köy	Mezra	Hane	Nüfus	Köy	Mezra	Hane	Nüfus	Köy	Mezra	Hane	Nüfus	Köy	Mezra	Hane	Nüfus	
O H A L	D.BAKIR	90	225	7745	50371	7	9	323	1820	2	0	55	449	24	59	1.895	10505
	HAKKARİ	42	145	5026	41761	7	2	303	2720	2	0	126	972	3	1	331	4526
	SİİRT	81	109	4908	31848	3	1	136	782	25	1	0	0	27	2	995	6006
	ŞIRNAK	105	225	9734	71874	5	1	198	1016	10	3	591	3990	10	3	633	4365
	TUNCELİ	183	823	8439	41939	10	2	213	714	32	29	600	2726	27	25	496	3111
	VAN	16	87	1756	13573	2	3	118	826	2	3	118	826	4	40	820	5740
TOPLAM		517	1614	37608	251366	34	18	1291	6096	73	36	1490	8963	95	130	5170	34253

(Kaynak: TBMM S Sayısı: 532)

3. Türkiye’deki Siyasal Nedenli Zorunlu Göçün Siyasal ve Sosyal Yansımaları

Türkiye’de tarihten gelen güçlü ve buyurgan devlet geleneği diğer birçok alanda olduğu gibi iskan siyasetinin de devletin belirleyiciliğinde yürütülmesine neden olmuştur. Tarihsel süreç içerisinde ortaya çıkan iskan siyasetinin temelini de güvenlik (devletin kendi güvenliği) oluşturmuştur. Osmanlı Devleti kendi güvenliğini sağlayabilmeyi öncelikle de ülkenin jeopolitik konumu ve siyasi nedenlerden kaynaklanan nüfus hareketliliği Osmanlı’nın

istikrarlı bir iskan siyaseti uygulamasını engellemiştir. Türkiye Cumhuriyeti de kuruluşunun ilk yıllarında siyasal nedenlerden kaynaklanan büyük çaplı iç ve dış göç hadiseleriyle karşı karşıya kalmıştır. 1950 sonrasında ortaya çıkan ve giderek hız kazanan kırdan kente göçün neden olduğu sorunlarla başa çıkamamıştır. Özellikle siyasi popülizm uygulamaları büyük kentlerde altyapı başta olmak üzere birbiriyle ilintili sosyal, kültürel ve siyasal birçok karmaşık sorunun ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Ekonomik nedenli gönüllü iç göç büyük kentlerde kamu otoritesinin başa çıkamadığı sosyal, siyasal, kültürel, yapısal ve çevresel sorunları ortaya çıkartmıştır. Ancak ekonomik nedenli göçten kaynaklanan bu sorunlar büyük çaplı ve karmaşık yeni sorunları da beraberinde getirse de genel itibariyle göçle gelenlerin talepleri ve göçün ortaya çıkarttığı sorunların yansımaları sistem içinde kalmaktaydı. 1990'larda ortaya çıkan güvenlik nedenli zorunlu göçler ve özellikle köy boşaltma uygulamaları ise insanların taleplerinin ve ortaya çıkarttığı sorunların yansımalarının siyasal sistem dışına çıkmasına zemin hazırlamıştır. Ekonomik nedenle yaşadığı yeri terk etmek durumunda kalan insanlar kentleşme süreci içerisinde toplumsallaşırken ekonomik ve sosyal alanla ilgili istek, talep ve beklentilerini siyasal sistemin var olan kanallarını kullanarak ortaya koyma eğiliminde olmuştur. Köy boşaltmalarından dolayı göç etmek zorunda kalan insanlar ise hızlı bir siyasallaşma süreci yaşayarak siyasal taleplerini merkeze almış ve siyasal sistem dışına çıkma eğiliminde olmuştur. Ekonomik nedenli göçen insanlar karşılaştıkları sorunlardan dolayı yerel yöneticilere ve siyasi partilere muhalefet ederken siyasi nedenlerle zorunlu göçe tabi tutulan insanlar siyasal sistemin kendisine muhalefet etmektedir.

Ekonomik nedenli göçler kentlerde daha çok adi suçları ve bu suçlara karışanların sayısını artırıcı bir etki meydana getirirken, siyasal nedenli zorunlu göçler adi suçlar yanında siyasal suçlara karışan insanların sayısının artmasına ve niteliklerinin farklılaşmasına neden olmaktadır. Ekonomik nedenli göçle kentlere yerleşen insanlardan özellikle gençler adi suçlara karışırken siyasi nedenli zorunlu göçle kente yerleşen insanlardan adi ve siyasi suçlara karışanlar arasında yaş, cinsiyet ve meslek çeşitliliği göze çarpmaktadır. Ayrıca zorunlu göçe tabi tutulanlar daha organize olarak suç işlemekte oldukları gözlenmektedir.

Köy boşaltmaları büyük kentlerde ekonomik temelli bir eski mekansal ayrışmaya siyasal bir hava katarak yeni ve daha bir derinliği olan gettolaşmanın ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Köy boşaltmaları kentlerde toplumsal ve siyasal ayrışmaların ve kutuplaşmaların oluşmasına ve derinleşmesine neden olmaktadır. Milliyetçiliğin yükselmesine, tabanını genişletmesine ve hayatın hemen her alanına yayılmasını da

beraberinde getirmiştir. Ayrıca, zorunlu göç sonrası ortaya çıkan koşullar ülke ölçeğinde siyasal ayrışmanın derinleşmesine (Smith, 2002: 83 -84) ve demokratik olmayan yaklaşım ve politikaların meşruiyet zemini bulmasına da neden olmaktadır.

Ekonomik nedenli göçenlerle siyasal nedenli zorunlu göçe tabi tutulanlar arasındaki farkın ortaya çıkmasında dile yüklenen değer de önemli bir rolü vardır. Köy boşaltmalarından kaynaklanan zorunlu göçe tabi tutulan insanlar özellikle üretilen sözlü edebi eserler kullanılarak siyasal karşı duruşlarını muhafaza etme ve güçlendirme eğiliminde olmuştur. Hayal edilmiş bir siyasal yapı olan (Anderson, 2000: 20- 60) millet düşüncesinin Kürtler arasında yaygınlaşması sürecine bu edebi eserler önemli bir katkı sunmuştur.

Yaşadığı köy veya mezrada temel geçim kaynağı tarım ve hayvancılık olan büyük bir kitle zorunlu köy boşaltma uygulamalarıyla bir anda ekonomik sıkıntılarla yüz yüze gelmiştir. Ki bu durum, bir taraftan ülke tarım ve hayvancılığına ağır darbe indirerek ithalatın artmasına neden olurken diğer yandan ise niteliksiz bir işsiz kesimin oluşmasının yolunu açmıştır. Ayrıca, zorunlu köy boşaltma uygulamasına maruz kalanların siyasal yaklaşımlarında büyük değişim ve dönüşümler yaşanmıştır.

Hızlı bir siyasallaşma süreci içine giren bu insanlar radikalleşmeye başlamış ve radikalleşen bu insanlarla güvenlik merkezli bir mücadele yöntemi benimsenince sorun daha karmaşık bir hal almaya başlamıştır. Oysaki radikalizmle mücadele edilirken ılımlı gruplara radikal muamelesi yapılmamasına azami gayret gösterilmesi gerektiği belirtilmektedir (Baharçipek, 2010: 32). Zira aksi yönde bir yaklaşım ılımlı grupların da radikalizme ve dolayısıyla terörizme kaymasına sebep olabilecektir. Baharçipek'in dikkat çektiği bu nokta köylerin boşaltılması sürecinde Türkiye'nin tecrübe ettiği bir konu olmuştur. Köylerin boşaltılmasını da içeren zorunlu göçe maruz kalan insanlar aynı zamanda o süreçte yaşadıkları travmatik sorunlar nedeniyle de terör örgütüne destek vermeye başlamışlardır. Özer'e göre bu durum etnik farkındalığın ve ulusal bilincin keşfedilmesi gibi bir sonucu da beraberinde getirmiştir (Özer, 2010: 413).

4.Şırnak'ta Zorunlu Göç

Türkiye'nin güneydoğusunda bulunan ve jeopolitik konumu itibariyle önemli bir yerleşim birimi olan Şırnak ilinin toplam nüfusu 269.494'tür. Kırsaldan sürekli bir göç akışının olduğu bir yerleşim yeri olan bu il diğer taraftan bölgedeki ve ülkedeki büyük kentlere de sürekli göç vermektedir. (DİKA, 2011:6-8). Terör faaliyetlerinin yoğun olarak yaşandığı ve olumsuz etkilediği bir kent olan Şırnak köylerin boşaltılması sürecinde derin

yaralar almıştır. 1984 saldırısıyla birlikte başlayan süreçten itibaren Şırnak, çevresinde bulunan köy ve mezralardan göç almaya başlarken, 1992 yılında şehir merkezinde yaşanan olaylar sonrasında ise bu kez de Şırnak'tan başka merkezlere göçlere maruz kalmıştır. Bunun doğal bir sonucu olarak Şırnak'ın demografik yapısında önemli kırılmalar yaşanmıştır.

Resmi verilere göre terör ve güvenlik sorunları nedeniyle toplamda 105 köy 225 mezra boşaltılmıştır. Bu ise 9.734 haneye, 71.874 kişiye tekabül etmektedir. Bölge ile ilgili faaliyet yürüten gazeteci, yazar, siyasetçi ve sivil toplum örgütleri bu sayının daha fazla olduğunu ileri sürmektedir (Sevim, 2010: 246-249). Boşaltılan köylerde oturan insanların önemli bir kısmı Şırnak şehir merkezine yerleşmiştir. Bu durum ise Şırnak'ta büyük çaplı sosyal, siyasal ve ekonomik sorunların yaşanmasına yol açmıştır.

Şırnak merkezde Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi (KDRP) kapsamında Başağaç, Dağkonak, Güneyce, Güneyçam, Toptepe, Yoğurtçular ve Yeniaslanbaşar köyleri geri dönüşe açılmış, bu köylere 598 hanede 3549 kişi yerleştirilmiştir. Aynı şekilde benzeri çalışma Cizre, İdil, Silopi, Uludere, Beytüşşebap ve Güçlükönak ilçelerinde de hayata geçirilmiş olup Şırnak merkezle birlikte toplam 1652 haneye 11691 vatandaş yerleştirilmiştir (Sevim, 2010: 249-250).

5.Köylerin Boşaltılmasının Siyasal Tercihlere Etkisi Üzerine Bir Uygulama

Çalışmanın bu bölümünde, Şırnak merkezde yapılan uygulamanın konusu, amacı ve yöntemi aktarılacak, akabinde ise uygulanan alan araştırmasının bulgu ve değerlendirmeleri verilecektir. Özellikle 1990'lı yıllarda terör ve güvenlik sorunlarıyla karşı karşıya kalan Şırnak'ta zorunlu göç kapsamında birçok köyün boşaltılması gündeme gelmiştir. Yerinden edilen insanların bir kısmı şehir merkezine yerleşirken önemli bir kesim de başka şehirlere göç etmiştir. Şırnak'ta yaşanan bu nüfus hareketliliğinin siyasal tercihlere etkisi çalışmanın konusunu oluşturmaktadır.

Köylerin boşaltılması süreci binlerce vatandaşın yerinden edilmesine neden olurken aynı zamanda sosyal, ekonomik, siyasal ve kültürel birçok soruna da neden olmuştur. Bu sorunların çözümü için resmi kurumlara ve sivil toplum örgütlerine büyük görevler düşerken, bu kurumların yararlanması gayesiyle benzeri alan araştırmalarının yapılması önemli bir lojistik destek görevi görecektir. Bu çalışma ile köyleri boşaltılan vatandaşların ne gibi siyasal davranışlar sergilediğinin bilinmesi, var olan tutum değişikliklerinin görülmesi hedeflenmektedir. Çalışmada, Şırnak şehir merkezinde yer alan 12 mahallede nicel veri

toplama yöntemiyle 309 denekle yüz yüze gerçekleştirilen alan araştırmasından SPSS yoluyla elde edilen veriler kullanılacaktır.

Anket Uygulanan Deneklerin Demografik Özellikleri

Tablo 2: Yaş Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Değer	18-25 arası	77	24,9	24,9	24,9
	26-35 arası	132	42,7	42,7	67,6
	36-45 arası	79	25,6	25,6	93,2
	46 ve üstü	21	6,8	6,8	100,0
	Toplam	309	100,0	100,0	

Deneklerin % 42,7'si 26-35, %25,6'sı 36-45, %24,9'u 18-25 yaş aralığında iken, %6,8'i ise 46 ve üstü yaş aralığındadır. 18-35 yaş aralığının denek yoğunluğunun olduğu yaş aralığı olduğu görülmektedir. Genç nüfusa sahip olan (TÜİK) Şırnak açısından değerlendirildiğinde deneklerin yaş ortalaması genel nüfus oranına yakın sonuçlar vermiştir.

Alan araştırmasına katılım hususunda erkek nüfus kadın nüfusa göre çok daha istekli olmuştur. Özellikle mahallelerde yapılan anketler de kadınların ankete katılmada isteksiz veya tepkili olması, denekler arasında erkek yoğunluğunun yaşanmasına neden olmuştur. Bu noktada, Şırnak'ta bugüne kadar çok fazla anket yapılmamış olmasının ve yapılan bu anketin de siyasi içerikli olmasının kadın seçmenlerin çekingen tutum sergilemesine neden olduğu düşünülmektedir.

Tablo 3: Cinsiyet Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Değer	Kadın	83	26,9	27,5	27,5
	Erkek	219	70,9	72,5	100,0
	Toplam	302	97,7	100,0	
Kayıp	Sistem	7	2,3		
	Toplam	309	100,0		

Toplamda 309 deneğin katıldığı alan araştırmasında 219 erkek, 83 kadın seçmene anket uygulanmış, 7 deneğin cinsiyeti ise anket yapıldığı sırada işaretleme gözden kaçırıldığından çözümlene sırasında kayıp sistem olarak gözükmiştir. Oransal bazda erkek

seçmenler deneklerin %70,9'unu, kadın seçmenler ise %26,9'unu oluştururken, %2,3'ü de kayıp sistem olarak belirlenmiştir.

Tablo 4: Doğum Yeri

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Değer Köy	122	39,5	39,5	39,5
Şehir(Şırnak)	187	60,5	60,5	100,0
Toplam	309	100,0	100,0	

Anketler özellikle Vakıfkent, Gündoğdu, Gazipaşa, Yeşilyurt gibi köyden gelen seçmenlerin yerleşik olduğu mahallelerde uygulanmakla birlikte tüm mahallelerde seçmene ulaşılmaya çalışılmıştır. Buna göre, şehirde doğanların oranı %60,5, köyde doğanların oranı %39,5 çıkmıştır.

Tablo 5: Cevabınız Köy ise Kaç Yıldır Şehirde Yaşıyorsunuz?

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Değer 1-5 yıl	7	2,3	5,7	5,7
5-10 yıl	36	11,7	29,5	35,2
10-20 yıl	51	16,5	41,8	77,0
20-40 yıl	28	9,1	23,0	100,0
Toplam	122	39,5	100,0	
Kayıp Sistem	187	60,5		
Toplam	309	100,0		

Doğum yeri olarak köy cevabını veren 122 denneğin yarıya yakını (51) 10-20 yıldır, 36'sı 5-10 yıldır, 28'i 20-40 yıldır, 7'si 1-5 yıldır Şırnak'ta yaşadığını söylemiştir. Görüldüğü gibi köyde doğanların büyük çoğunluğu 10-20 yıldır şehirde yaşamaktadır. 1992 sonrası dönemde artış gösteren köy boşaltmalarının sonucunda köyde doğanların şehre zorunlu olarak geldikleri düşünüldüğünde bu sonuçlar anlamlı kabul edilmektedir.

Tablo 6: Meslek Durumu

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Küm. Yüzde
Değer Memur	18	5,8	5,9	5,9
İşçi	44	14,2	14,4	20,3
Çiftçi	7	2,3	2,3	22,6
İşsiz	16	5,2	5,2	27,9
Öğrenci	53	17,2	17,4	45,2
Esnaf	104	33,7	34,1	79,3
Akademik Personel	2	,6	,7	80,0
Ev Hanımı	47	15,2	15,4	95,4
Emekli	2	,6	,7	96,1
Serbest	8	2,6	2,6	98,7
Diğer	4	1,3	1,3	100,0
Toplam	305	98,7	100,0	
Kayıp Sistem	4	1,3		
Toplam	309	100,0		

Tablo 7: Eğitim Durumu

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Küm. Yüzde
Değer Okuma Yazma Bilmiyor	36	11,7	11,8	11,8
Okuma Yazma Biliyor	27	8,7	8,8	20,6
İlkokul Mezunu	50	16,2	16,3	36,9
Ortaokul Mezunu	29	9,4	9,5	46,4
Lise Mezunu	99	32,0	32,4	78,8
Yüksekokul Mezunu	32	10,4	10,5	89,2
Üniversite Mezunu	18	5,8	5,9	95,1
Lisansüstü Mezunu ya da Devam Ediyor	15	4,9	4,9	100,0
Toplam	306	99,0	100,0	
Kayıp Sistem	3	1,0		
Toplam	309	100,0		

Araştırmaya katılan seçmenlerin mesleki dağılımını gösteren tabloya göre %33,7'si esnaf, %17,2'si öğrenci, %15,2'si ev hanımı, %14,2'si işçi, %5,8'i memur, %2,3'ü çiftçi, %2,6'sı serbest meslek sahibi iken, deneklerin %5,2'si işsiz olduğunu beyan etmiştir. Emekli, akademik personel ve diğer meslek sahiplerinin oranı ise oldukça düşük seviyede kalmıştır.

Örneklemin eğitim durumuna bakıldığında %32,0'nın lise mezunu, %16,2'sinin ilkökul mezunu %10,4'ünün yüksekokul mezunu, %9,4'ünün ortaokul mezunu, %5,8'inin üniversite mezunu, %4,9'unun lisansüstü mezunu ya da devam ettiği görülmüştür. Okuma-yazma bilmeyenlerin oranı %11,7 seviyesinde çıkarken, sadece okuma-yazma bilenlerin oranı ise %8,7 mertebesinde belirlenmiştir. 3 denek ise eğitim düzeyi hakkında bilgi vermemiştir.

Tabloda da görülen bu sonuçlar Şırnak'ın eğitim düzeyinin çok yüksek olmadığını göstermektedir. Deneklerin %80'e yakını okuma-yazma bilmeyenler, bilenler, ilkökul, ortaokul ve lise mezunlarından oluşmaktadır.

Tablo 8: Sizce En Önemli Sorun Hangisidir?

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Değer Etnik ve kültürel ayrımcılık	219	70,9	70,9	70,9
Ekonomik sorunlar	77	24,9	24,9	95,8
Güvenlik	3	1,0	1,0	96,8
Ahlaki yozlaşma	10	3,2	3,2	100,0
Toplam	309	100,0	100,0	

Araştırma için önem arz eden konuların izleri “sizce en önemli sorun hangisidir” sorusu üzerinden aranmaya çalışılmıştır. Bu soruya deneklerin tamamı yanıt vermiştir. Buna göre deneklerin %70,9'u “etnik ve kültürel ayrımcılığı”, %24,9'u “ekonomik sorunları”, %3,2'si “ahlaki yozlaşmayı”, %1,0'ı “güvenliği” en önemli sorun olarak gördüklerini söylemiştir. Tabloda yer alan değerlerden de anlaşıldığı gibi deneklerin büyük bir çoğunluğu etnik ve kültürel sorunları önceliklerini ortaya koymuştur. Ekonomik sorunlar ise ikici planda olan ancak önem arz eden bir diğer sorun olarak görülmektedir.

Tablo 9: Ailenizden Herhangi Biri Aşağıdaki Olumsuzluklardan Birisiyle Karşılaştı mı?

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Küm.Yüzde
Değer	Köyünüzün boşaltılması	142	46,0	46,1	46,1
	Çatışmada öldürülme	16	5,2	5,2	51,3
	Kötü muamele ya da işkence	47	15,2	15,3	66,6
	Kamu hizmetlerinden mahrum bırakılma	7	2,3	2,3	68,8
	Hayır, olumsuz bir durumla karşılaşılmadı	96	31,1	31,2	100,0
	Toplam	308	99,7	100,0	
Kayıp	Sistem	1	,3		
Toplam		309	100,0		

Tablo 10: “Doğum yeri” ile “siz ya da aile bireylerinizden herhangi birisi aşağıdaki olumsuzluklardan birisiyle karşılaştı mı?” İlişkisi

		Siz ya da aile bireylerinizden herhangi birisi aşağıdaki olumsuzluklardan birisiyle karşılaştı mı				
		Köy boşaltılma	Çatışmada öldürülme, Kötü Muamele ya da işkence veya Kamu hizmetlerinden mahrum bırakılma	Hayır, olumsuz bir durumla karşılaşılmadı	Toplam	
Köy Doğumlu	Sayı	90	23	9	122	
	%	73,8%	18,9%	7,4%	100,0%	
Şehir Merkezi (Şırnak) Doğumlu	Sayı	52	47	87	186	
	%	28,0%	25,3%	46,8%	100,0%	
Toplam Sayı		142	70	96	308	
		%	46,1%	22,7%	31,2%	100,0%

Tablo 11: 12 Haziran 2011 seçimlerinde hangi partiye oy verdiniz?” ile “Ailenizden Birisi Aşağıdaki Olumsuzluklardan Birisiyle Karşılaştı mı?” İlişkisi

	Siz ya da Aile Bireylerinizden Herhangi Birisi Aşağıdaki Olumsuzluklardan Birisiyle Karşılaştı mı?			Toplam
	Köy boşatma	Çatışmada öldürülme, Kötü muamele ya da işkence veya Kamu hizmetlerinden mahrum bırakılma	Hayır, olumsuz bir durumla karşılaşılmadı	
Adalet ve Kalkınma Partisi	19 38,8%	8 16,3%	22 44,9%	49 100,0%
Barış ve Demokrasi Partisi	112 48,7%	57 24,8%	61 26,5%	230 100,0%
Diğerleri veya Hiçbiri	11 36,7%	5 16,7%	14 46,7%	30 100,0%
Toplam	142 46,0%	70 22,7%	97 31,4%	309 100,0%

Tablo 10’da yer alan soruya, alan araştırmasına katılan deneklerin %46,0’ı “köyünüzün boşaltılması”, %31,1’i “hayır, olumsuz bir durumla karşılaşılmadı”, %15,2’si “kötü muamele ya da işkence”, %5,2’si “çatışmada öldürülme”, %2,3’ü “kamu hizmetlerinden mahrum bırakılma” yanıtlarını vermiştir. Köylerin boşaltılması hadisesinin denekler üzerinde derin izler bıraktığı tabloda yer alan değerlerden net olarak anlaşılmaktadır.

Doğum yeri ile siz ya da aile bireylerinizden herhangi birisi aşağıdaki olumsuzluklardan birisiyle karşılaştı mı? sorusu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur, $\chi^2(2) = 71,564$ ($p < ,05$). Buna göre Şırnak ilinde, köyde oturanların %73,8’i Köyünüzün boşaltılması, %18,9’u Çatışmada öldürülme, Kötü Muamele ya da işkence veya Kamu hizmetlerinden mahrum bırakılma, %7,4’ü Hayır, olumsuz bir durumla karşılaşılmadı cevabını vermiştir. Şehirde oturanların %28’i Köyünüzün boşaltılması, %25,3’ü Çatışmada öldürülme, Kötü Muamele ya da işkence veya Kamu hizmetlerinden mahrum bırakılma, %46,8’i Hayır, olumsuz bir durumla karşılaşılmadı cevabını vermiştir. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında köy doğumlu deneklerin büyük çoğunluğu köylerin boşaltılması yanıtını verirken, şehir doğumlu olanların oransal bazda yarısına yakını ise hiçbir olumsuzluk yaşanmadığını belirtmiştir.

Son Yapılan 12 Haziran 2011 seçimlerinde hangi partiye oy verdiniz? ile Siz ya da aile bireylerinizden herhangi birisi aşağıdaki olumsuzluklardan birisiyle karşılaştı mı? soruları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur, $\chi^2(4) = 10,104$ ($p < ,05$). Buna göre Şırnak ilinde, Adalet ve Kalkınma Partisine oy verenlerin %38,8'i Köyünüzün boşaltılması, %16,3'ü Çatışmada öldürülme, Kötü muamele ya da işkence veya Kamu hizmetlerinden mahrum bırakılma, %44,9'u Hayır, olumsuz bir durumla karşılaşmadı cevabını vermiştir. Barış ve Demokrasi Partisine oy verenlerin %48,7'si Köyünüzün boşaltılması, %24,8'i Çatışmada öldürülme, Kötü muamele ya da işkence veya Kamu hizmetlerinden mahrum bırakılma, %26,5'i Hayır, olumsuz bir durumla karşılaşmadı cevabını vermiştir. Diğerleri veya Hiçbiri cevabı verenlerin %36,7'si Köyünüzün boşaltılması, %16,7'si Çatışmada öldürülme, Kötü muamele ya da işkence veya Kamu hizmetlerinden mahrum bırakılma, %46,7'si Hayır, olumsuz bir durumla karşılaşmadı cevabını vermiştir. Sonuçlar ele alındığında AKP seçmeninin önemli bir kısmı köyünün boşaltıldığını, çok sayılamayacak bir kısmı belirtilen olumsuzlukları yaşadığını, yarıya yakını ise hiç bir olumsuzlukla karşılaşmadığını söylemektedir. BDP seçmenin de ise bu durum tam tersi gözükmektedir. Bu nedenle BDP'ye oy veren deneklerin Şırnak'ta yaşanan olumsuzluklardan ya daha fazla etkilendiği ya da bu olumsuzlukları daha fazla önemseydiği düşünülmektedir.

Tablo 12: “Doğum yeri” ile “Son yapılan 12 Haziran 2011 seçimlerinde hangi partiye oy verdiniz?” İlişkisi

			Son yapılan 12 Haziran 2011 seçimlerinde hangi partiye oy verdiniz			Toplam
			Adalet ve Kalkınma Partisi	Barış ve Demokrasi Partisi	Diğerleri veya hiçbiri	
Doğum Yeri	Köy	Sayı	12	103	7	122
		%	9,8%	84,4%	5,7%	100,0%
	Şehir(Şırnak)	Sayı	37	127	23	187
		%	19,8%	67,9%	12,3%	100,0%
Toplam Sayı			49	230	30	309
		%	15,9%	74,4%	9,7%	100,0%

Tablo 47'de Doğum yeri ile Son yapılan 12 Haziran 2011 seçimlerinde hangi partiye oy verdiniz? Sorusu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur, $\chi^2(2) = 10,588$ ($p < ,05$). Buna göre Şırnak ilinde köyde oturanların %9,8'i Adalet ve Kalkınma Partisi, %84,4'ü Barış ve Demokrasi Partisi, %5,7'i Diğerleri veya hiçbiri cevabı vermiştir. Şehirde

oturanların %19,8'i Adalet ve Kalkınma Partisi, %67,9'u Barış ve Demokrasi Partisi, %12,3'ü Diğerleri veya hiçbiri cevabı vermiştir.

Tablo 13: Siyasetle Uğraşmanızın Siyasal Sorunların Çözümüne Bir Katkısı Olacağını Düşünüyor musunuz?

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Değer	Evet	72	23,3	23,8	23,8
	Hayır	152	49,2	50,2	73,9
	Belki olabilir	79	25,6	26,1	100,0
	Toplam	303	98,1	100,0	
Kayıp	Sistem	6	1,9		
Toplam		309	100,0		

Örneklemede yer alan deneklerin %49,2'si siyasetle uğraşmasının siyasal sorunların çözümüne bir katkı sağlamayacağını, %23,3'ü katkı sağlayacağını, %25,6'sı da belki katkı sağlayabileceğini belirtmiştir. Bu sonuçlara göre deneklerin büyük çoğunluğunun siyasetten beklentisinin zayıf olduğu görülmektedir.

6.Sonuç

Göç olgusu birey olarak insan tekinin sosyo-ekonomik açıdan hızlı bir değişim ve dönüşüm yaşamasına neden olduğu gibi toplumların da ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel yönden hızlı bir değişim süreci yaşamasına neden olmaktadır. Göçün nedeni ve zorunlu olup olmaması göçün ortaya çıkarttığı etkinin boyutunun ve yönünün farklılaşmasını beraberinde getirmektedir. Köy boşaltmalarına maruz kalan insanların büyük bir psikolojik travma yaşamalarının yanında hızlı bir siyasallaşma süreci içine girerek eskiden oldukça farklı bir siyasal insan tipine dönüştükleri gözlenmiştir.

Siyasal nedenli zorunlu göçe tabi tutulan insanların siyasal tercihlerin belirlenmesi sürecinde yaşadıkları göçün büyük bir etkiye sahip olduğu da ortaya çıkmıştır. 1990'lı yıllarda yaşanan şiddetli terör hadiseleri nedeniyle Şırnak ilinde köylerin boşaltılmasının siyasal tercihler üzerindeki etkisini irdeleyen bu araştırma Kürt sorununun çözülmesi ve teröre karşı yürütülen mücadelenin başarılı olması için bölge hakkında detay çalışmalar yapılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Oldukça girift bir sorun olan Kürt sorunu ile terörle mücadele konusunda atılacak adımlara zemin hazırlayacak bu tür çalışmaların başka başlıklar altında ve başka yerleşim birimlerinde de yapılması ülkenin demokratikleşme sürecine olumlu katkılar sunacağı savunulabilir.

KAYNAKÇA

- ANDERSON, Benedict (2004), Hayali Cemaatler, (Çev. İ. Savaşır), Metis Yayınları, İstanbul
- ABADAN-UNAT, Nermin (2006) Bitmeyen Göç Konuk İşçilikten Ulus Ötesi Yurttaşlığa, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- AKTAY, Yasin (1999), Umut ve Kaygı Arasında Güneydoğu'da Lise Gençliğinin Yaşam Dünyaları Üzerine, Batman ve Siirt'teki Lise Öğrencileri Örneği, Araştırma Raporu, Konya
- AKER, Tamer, vd. (2002), Zorunlu İç Göç: Ruhsal ve Toplumsal Sonuçları, Anadolu Psikiyatri Dergisi, Sayı: 3, (s.97- 103)
- AYDIN, Suavi (2000), Modernleşme ve Milliyetçilik, Gündoğan Yayınları, İstanbul
- BAHARÇİÇEK, Abdulkadir (2010), "Radikalleşmenin Önlenmesi ve Terörle Mücadele Üzerinde Demokratikleşmenin Rolü", Terörün Sosyal Psikolojisi, Edt: Murat Sever, Hüseyin Cinoğlu, Oğuzhan Başbüyük, Ankara: Polis Akademisi Yayınları
- DAĞI, İhsan D. (2005), "Transformation of Islamic Political Identity in Turkey: Rethinking the West and Westernization", Turkish Studies, v. 6, n.1, (pp.1-16)
- DİKA (Dicle Kalkınma Ajansı), (2011), Şırnak Sosyo- Ekonomik Göstergeler Raporu, DİKA Şırnak Yatırım Destek Ofisi
- EKİNCİ, Ayşe Çiğdem (2008), Kente Göç Yoluyla Gelenlerin Kente İtibakında Yerel Siyasetin Rolü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Kentleşme ve Çevre Sorunları Bilim Dalı
- FAIST, Thomas (2003), Uluslararası Göç ve Ulusaşırı Toplumsal Alanlar, (Çev. A. Z. Gündoğan ve C. Nacar), Bağlam Yayınları, İstanbul
- GÜVENÇ, Selahattin (2011), Göç-Der Raporu "Zorla Yerinden Edilenler İçin Ekonomik, Sosyal Ve Kültürel Haklar Araştırma Raporu, Can Matbaa, İstanbul
- KARPAT, Kemal (2003), Türkiye'de Toplumsal Dönüşüm, Ankara: İmge Kitabevi.
- MANNİNG, Patrick (2005), Migration in World History, Routledge, Newyork
- ÖZER, Ahmet (2010), Beş Büyük Tarihi Kavşakta Kürtler ve Türkler, İstanbul: Hemen Kitap.
- PETERSEN, William (1958), A General Typology of Migration, American Sociological Review, Vol:23
- SAYDAM, Abdullah (1993), "Orta Anadolu'daki Aşiretlerin İskanı (1839- 1853)", Prof. Dr. Bayram Kodaman'a Armağan, (Ed. M. A. Ünal), Eser Matbaacılık, Samsun, (227- 256)
- SMITH, Anthony D. (1998), "Milliyetçilik ve Kültürel Kimlik", (Çev. S. Şener), Türkiye Günlüğü, s.50, (s.76-93)
- SEVİM, Yelda (2010), "Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde Terör Nedeniyle Boşaltılan, Yeniden Yerleşime Açılan Köylerde Yapılan Çalışmalarla İlgili Bir

- Değerlendirme”, Uluslararası Şırnak ve Çevresi Sempozyumu, Şırnak Üniversitesi Yayınları
- SOLAK, Adem (2010), Eğitim Yoluyla Şiddetin Azaltılması ve Suçun Önlenmesi Genel Projesi Kapsamında Sosyal Risk Haritası, Ankara: HEGEM Yayınları
- STAVROPOULOU, Maria (1998), “Displacement and Human Rights Reflections on UN Practice” Human Rights Quarterly, Cilt 20, sayı 3, (s.515-554)
- TEKELİ, İlhan (1990), “Osmanlı İmparatorluğu’ndan Günümüze Nüfusun Zorunlu Yer Değiştirmesi ve İskan Sorunu”, Toplum ve Bilim, Sayı:50, (s.49-71)
- YEĞEN, Mesut ve KURBAN, Dilek (2012), Adaletin Kıyısında, Zorunlu Göç Sonrasında Devlet ve Kürtler/ 5233 Sayılı Tazminat Yasası’nın Bir Değerlendirmesi- Van Örneği, TESEV Yayınları, İstanbul.